

1. ЗМИЈА И ДУГА

Смрт нам је донео Човек Без Лица. Тада сам први пут видео смрт какву је доноси Човек Без Лица. Бојим се док ово причам, верујте ми. Сви се ми плашимо мрака; некад са разлогом.

Али рецимо да је овако све почело...

Кревет је био прекривен ружама и свилом и целу просторију је удвостручавало огромно огледало што је стајало уместо зида. На винским чашама отискивао се траг зеленог и црног ружа са усана синоћних лепотица. Усне су биле крупне и сласне и радо сам их призивао у мислима, проучавајући отиске и миришући још неистезли мирис најбољих вина што су миловала усне лепотица и љубила њихове сочне језике. Поглед ми прелете и преко остатка корњачиног меса и нојевих јаја у сосу од купина, и заустави се на огледалу, на одразу мог бледог лика. Сетих се Доктора Метузалема у другој соби; сласти је био крај.

Таписерија на вратима приказивала је голуба са великим пурпурним, копљем прободеним срцем, испод њега три снежна планинска врха, и у долини, плавокосог јахача на црном коњу како слави победу, лицем ка небесима. Отворих врата и у фотељи затекох Доктора Метузалема, у уобичајеном положају, усправних леђа, како једе јагоде са медом и гледа кроз велике прозоре, напоље, у јутро и у кипове.

„Био је овде“, рекао је, не погледавши ме. Тишина је била омамљујућа.

„Идемо у врт, Горски“, додао је, појео највећу јагоду и кренуо ка великим француским прозорима.

Трава је била мекша од сваког тепиха и ми смо ходали кроз читав лавиринт Милосних Венера и Аполона

Белведерских у десетинама идентичних копија. Било је све хладније и задрхтао сам.

„Синоћ је овде почела уобичајена седељка, готово академска“, почео је Доктор Метузалем, „али није се завршило као седељка. Завршило се баханалијама. Нико не зна ко је довео све те жене. Видели сте таписерију?“

Потврдио сам.

„Нико не зна откуда она тамо. И нико пре није видео кипове. Нико не зна како су могли да се створе преко ноћи. Као да су израсли из земље.“

„Или спуштени са неба“, додао сам.

„Не бих ишао тако далеко, Горски. Професоров леш је пронађен овде. Пронашла га је служавка, јутрос. Револвер је био његов, позлаћени гасер, трофејни. Нема сумње да је сам све урадио.“

„Ни ви немате сумње?“

„Сумња није увек на првом месту, Горски. Овде постоје много важније ствари. Ови кипови, на пример.“

„Уверени сте да је професор био толико чист колико се верује?“

„У чистоту се бар разумем и то вам је јасно, Горски.“

„Извињавам се“, рекао сам.

„Правите уобичајену грешку. Полазите од претпоставке о кривици жртве. А онда, следствено, о кривици детета у њој. Значи да кривице нема. Ни кривца.“

„Мислите да је то он?“

„Сви се бојимо мрака. Некада са разлогом.“

„Докторе.“

Поскочио сам. Доктор је био миран. Никад нисам видео већу змију. И никад нисам сазнао која је то змија била, није личила ни на једну од постојећих. Спуштала се низ груди Аполона Белведерског и пресијавала се на јутарњем сунцу, као дуга.

„Видите“, рекао је Доктор и гледао ме, са благим осмехом. Ја сам имао снаге да гледам само у змију.

„Идемо одавде. Са овог проклетог места.“

„Да, проклето место. Мислим да сте овај пут у праву, добри мој Горски.“

Инспектор Медени нас је у својој канцеларији понудио необично добрим вискијем, густим и мирисним, као ружино уље. Ја сам, наравно, прихватио, Доктор не.

„Кад сам ја стигао, тамо ничега није било. Као сведоци необичних појава у кући професора Орлика остали сте само служавка, госпођица Передес, наредник Густавсон, који је први стигао по позиву, и вас двојица. Нико није пријавио нестанак неколико десетина античких статуа. Нити одбеглу змију. Да нисам уверен у веродостојност већине сведока, све бих вас већ стрпао у лудницу, будите уверени.“

Били смо уверени. Инспектор Медени већ је раније имао прилике да се увери у тешко разумљиве способности Доктора Метузалема, иако готово ништа није знао о њему, као усталом ни ја, Докторов лични Вотсон. Како је Париз неретко био место Докторовог загонетног деловања, инспектор Медени је свакако уложио максимални напор да прокине у душу и у курикулум вите свог повремениог саборца у борби против ни-сам-више-не-зна-чега.

Инспектор Медени се одлично сналазио у најсложенијим лавиринтима и у најтананијој кабали читавог тог бриселског Левијатана, те Куле Вавилонске којој је овај пут наденуто име достојно најсамозадовољније чиновничке свети – Еуропол. Али пред тајнама Метузалемовог ума, и он је, као и сви (скоро сви), био потпуно немоћан. За све је то била потребна, мислио је инспектор, далеко савршенија алхемичарска техника од оне полицијско-бирокуратско-психоаналитичке у којој је он, по сопственом поузданом уверењу, био ненадмашан.

Госпођица Передес, Делија, била је исто тако ненад-машна служавка. Годинама је радила као професора Орлика пошто је емигрирала из Колумбије, и ништа јој се није могло приговорити. Инспектор Медени зна да је, као уосталом и многе служавке-избеглице, исто толико година радила и за Еуропол, и ни ту јој се није имало шта приговорити. Рођени брат јој је умро од претеране дозе кокаина, а остатак породице су јој побили амерички командоси. Тако није имала ниједан разлог да не буде лојалан грађанин Европе, па се тако понашала и сад, ћутећи о свему ономе о чему јој није одобрено да говори. Била је непробојан зид за новинаре и – додуше прелепа – сфинга за шпијуне и радозналце које је, као и увек, било немогуће разликовати.

Млади наредник Густавсон био је син Отмара Густавсона, потпредседника Асоцијације синдиката независних пољопривредних произвођача, са центром у Бриселу, па његова оданост није ни довођена у питање.

„Поштујем вашу потребу да чувате анонимност клијента“, инспектор се обратио Доктору Метузалему, „али можда би било од интереса за истрагу да макар наслутите природу везе између вашег поштованог клијента и професора Орлика. Можда је природа те везе укључивала и још неко заинтересовано лице.“

„Не“, рекао је Доктор, „за вас природа те везе не би била ни од каквог интереса. А особа која нас је ангажовала много је више од клијента.“

„Хоћете да кажете да се високо котира у структурама Слободне Европе?“

„Много више од тога, инспекторе.“

„У реду. Поштујем вашу жељу за дискрецијом. Закон је на вашој страни. Али реците ми, молим вас, ко данас краде књиге? Све је било нормално кад сам дошао, није било ни статуа, ни змија, ни таписерија, ни трагова блуда, једино књиге и даље нису биле тамо. Све те књиге, читава

Александријска библиотека. Тај Човек Без Лица је можда луд, али шта ће му све те књиге? Мислим ако нема лица, зар није природно да је и без очију? Како онда чита?“

Доктору није било смешно. Дуго је гледао у инспектора коме је очито постајало непријатно, а онда изненада проговорио, необично благим гласом.

„На Човека Без Лица упућује и природа везе између мог клијента и професора Златорога Орлика. Толико вам дугујем. Били сте коректни. Сада бих волео да се растанемо. И да се опет пронађемо, када дође време. Ако се слажете.“

Не сачекавши одговор, Доктор је устао, и ја за њим. Инспектор је само расејано махнуо главом и испио остатак вискија из чаше. Оставили смо га загледаног у њено дно.

Смрт нам је донео Човек Без Лица. Тада сам први пут видео смрт, онакву какву је доноси Човек Без Лица. Бојим се док ово причам, верујте ми. Сви се ми плашимо мрака; некад са разлогом, како рече Доктор Метузалем.

Те јесени смо били у Прагу, пратећи траг Хелене Валднер. Били смо јој ближе него икада раније. Стално ми се чинило да видим њен одраз у излозима и да чујем њен глас, као песму сирена, кроз саобраћајну буку и брбљање.

Одсели смо у једном старом хотелу, у згради још из времена Царства, умерено скупом и дискретном. Доктор Метузалем је увек одседао у таквим местима, осим ако случај није другачије налагао. Нарочито је волео овај хотел, чију драж нису успели да униште ни рат, ни комунизам, па чак ни демократија; ни Исток ни Запад.

Како је Доктор Метузалем презирао сваку администрацију, а мени замерао на несистематичности, наш тајанствени ментор би нам обезбеђивао, готово у сваком већем граду Европе, по једну поуздану жену која би нам обављала посао секретарице. У Прагу, улогу те поуздане жене играла

је Славица, интелигентна средовечна девојка са мушком фризуром и промуклим гласом, одевена у црвено.

„Грета Гарбо је дефиниција жене и дефиниција филма“, причала ми је те ноћи, кад смо остали до касно поспремајући део апартмана који смо претворили у канцеларију. Доктор је, као и претходна три дана, био негде напољу, никад нисам сазнао где.

„Имате њене очи“, рекао сам и понудио је цигаретом.

Цигарете нам је припалила стоним упаљачем у облику змаја и озбиљно рекла:

„Не покушавајте. Код мене нећете успети.“

„Касно је. Како ћете се вратити кући?“

„Мислила сам да останем овде“, рекла је, потпуно равнодушно.

„Можете у Докторову собу. Неће се враћати. Или на резервном лежају у салону.“

„Овде ћу. Фотеља ће бити довољна.“

„Верујете ми?“, питао сам.

„Да“, рекла је.

„Да ли ја вама треба да верујем?“

„Да.“

„Лепо спавајте.“

„Имам несаницу.“

Опружио сам се на кревету, обучен, и читао Кафкине „Снове“. Чуо сам је како хода по својој соби. Има несаницу. Негде сам прочитао да жена треба да буде лепа и да буде лезбијка. Или да буде плесачица, и лезбијка. Уме ли она да плеше, питао сам се...

Читам Кафку. Увек читам писца из града у ком се налазим, то ми је препоручио Доктор. Европа је увек више од оног што мислите да јесте, само је рекао, и додао: „И од оног што би они хтели да јесте“.

Заспао сам. Онда сам опет чуо њене кораке. И даље има несаницу. Тргнуо сам се кад сам је угледао изнад мене. Била

је мирна. Светло са улице плесало јој је на лицу, у плавим преливима.

„За петнаест секунди узеоу украсни репир са зида и пробошћу себе кроз лево око.“

„Славице? Сањали сте?“, питао сам кроз од сна још непрочишћено грло.

„Он ми је тако рекао.“

„Ко? Неког сте сањали? Седите, Славице, ја...“

„Рекао је да ће Доктор знати.“

„Седите. Насућу вам коњак. Попушићемо по једну. Све ће бити у реду“, рекао сам.

Није села. Наставила је да прича, као омађијана.

„Певао је док прича. Глас му је тако диван. Заљубила сам се.“

„Попијте. У једном гутљају, тако је боље. Видећете.“

„Видећу. Да, све ћу видети. Тако је рекао.“

Скочила је. Дограбила украсни репир са зида и пробола се кроз лево око, све до потиљка.

Коњак ми се цедио низ одело. Био је леден. Одјурio сам у канцеларију, у два скока. Била је празна и загушљива, од цигарета и парфема. Змај-упаљач гледао ме је право у очи. Очи су имале боју меда. Насмејао сам се, кратко, весело, више у себи. Какав си ти јebени змај?

Онда сам чуо кораке. Неко је био у соби са Славицом. Прободеном Славицом. Дограбио сам змаја, окренуо се, појурio и замахнуо, а онда застао. Доктор Метузалем је стајао поред тела. Под је био прекривен латицама ружа, као јесењим лишћем. Доктор ме је гледао, право у очи.

„Касно је.“

Те ноћи сам га први пут питао:

„Зашто вам ја треба, Докторе? Шта ћу вам ја? Зашто сте мене одабрали, јebени Докторе? Сад бих био, сад бих био негде, не знам где, али био бих. А сад... Одговорите ми, дугујете ми одговор, Метузалеме јebени!“

Чекао је да завршим и да испијем коњак до краја. Одговорио је мирно и кратко, онако како ја никад нисам умео:

„Потребан ми је неко ко се још бори. Неко ко брине. Потребно ми је и ваше лудило и ваш порок. Потребан ми је неко ко је још жив. Ви сте одабрали мене онолико колико и ја вас. Размислите и видећете да је тако, Горски.“

Отишао је. Ја нисам могао да мислим. Нисам ни пио. Био сам толико далеко од свега. Ни ватра ме не би запалила; ни земља затрпала. Била је то ноћ за коју сам веровао да је била већа од свих у мом животу.

„Колико је стар тај ваш Метузалем?“, питала ме је док сам закопчавао панталоне.

„То нико не зна. Као да живи одувек. Лепа си. Треба ли да завидим Орлику?“

„Не знам. Зависи од тога где је сад.“

„Мислим на прошлост.“

Делија се насмешила, учинило ми се – тужно. Опрала је руке и добро испрала уста, водом.

„Не треба мислити на прошлост. Држиш ли добро врата, да неко не уђе?“

Рекао сам јој да не брине. Хотелски момак је чувао стражу. Хотелски тоалети су чистији од других и увек можете да се поуздате у момка. Ако не бринете због сведока, то може да буде сасвим добар избор.

„Онда то значи да је покојни професор Орлик заиста био узор чедности?“

„Био је добар човек.“

Поправила је чарапу и исправила ревере на светлоплавој хаљини. Узела је ташницу од змијске коже и погледала ме, као да очекује дозволу да крене. Понашала се као курва.

„Понашаш се као курва.“

Прошла је поред мене. Отворила је врата и застала. Погледала ме и осмехнула се. Увек се смејала помало тужно.

Изашла је. Онда сам опрао руке. Вода је текла, без краја. Нечујно.

Стајао сам у води до колена и надалеко од мене вода се обрушавала, чежњиво, у понор. Небо је било ниско и имало је боју добро испраног мозга.

Небо је пресецала дуга, преко пола, и оно је вриштало.

По површини воде, према мени, и према понору, клизила је змија, смејући се.

Кад сам поново отворио очи, више није било ни змије, ни дуге, ни воде. Две плавокосе цурице стајале су испред мене, на врху стене, и са све четири руке нудиле ми диван позлаћен трофејни гасер. Љупко су се смејале и ја сам прихватио поклон. Прислонио сам цев поклона међу очи. Девојчице су биле раздрагане, како то само оне – плавокосе – умеју.

Онда сам видео себе у огледалу, у хотелској соби, са позлаћеним гасером упереним међу очи, спременим за пуцањ, и Доктора Метузалема како стоји мирно, поред мене, и прстом једне руке блокира обарач тог лепог револвера.

„Пусти га. Видиш како је леп. Он нек ме убије“, чуо сам себе. Ништа више нисам чуо. Спустио сам револвер. Доктор га је прихватио и једним покретом испразнио добош. Меци су заиграли по тепиху, без гласа.

Пружио ми је чашу вискија, оног који смо пили код инспектора Меденог. Дно чаше је имало шаре у облику паукове мреже.

Гледали смо се и гледали смо наше одразе у огледалу.

„Је ли то био пакао?“, питао сам.

„Не. То је био сан. Ја сам силазио и много дубље.“

„То је био он?“

„Да. То је био он.“

„Видели сте му лице?“

„Он нема лице“, мирно је одговорио Доктор.

„Убио бих се да није било вас.“

„Препознали сте девојчице?“

„Да. О, Боже... Препознао сам.“

Било ми је хладно и огрнуо сам се, ђебетом.

„Како сте знали?“ питао сам.

„Хотелски момак вас је одао. Сећате ли се Прага. кад смо трагали за Хеленом Валднер? Делија Передес је била тамо кад и ми. Била је чистачица у адвокатској фирми Хермес.“

„Тамо где је повремено радила и Славица?“

„Биле су љубавнице.“

„Зашто ме не убијете? Зашто ме нисте пустили да умрем...“

„Била је и у Дубровнику кад је Јоргос Пападопулос нађен обешен, са желуцем пуним несварених ружиних латица.“

„Зашто је морао да дира девојчице? Сироте девојчице...“

„Претпостављам да је Славица видела свог оца, а Пападопулос покојну жену, чију смрт никад није преболео. Ви сте видели ваше девојчице. Он тако ради.“

„А Орлик?“, питао сам.

„Орлик очито није био потпуно чедан, бар кад је Делија Передес у питању.“

„Кога је он видео у сну?“

„Не могу ни да претпоставим.“

„Шта ћемо са њом?“

„Она је само посредник. Без своје воље. Она пружа секс. Човек Без Лица снове.“

„Не можемо је оптужити.“

„Закон нажалост има своје границе.“

Подигао сам један метак са пода и дуго га гледао.

„Ово је његово лице“, рекао сам.

„Једно од лица.“

„Не могу да се помирим са тим да ништа не можемо да урадимо.“

„Увек нешто може да се уради, Горски, верујте. Увек.“

Грање храстова готово је заклањало Ајфелову кулу. Небо је било без звезда.

У колима је било тесно.

„Бар не морам да подмићујем момка да чува стражу.“

Није се осмехнула. На себи је имала светлоплаву хаљину, као и прошли пут.

„Волиш ту боју?“ питао сам је.

„То је лепа боја.“

Спустио сам главу међу њене ноге. Тихо је застењала. Подигао сам главу и љубио је, по очима.

„Лице ти је скроз мокро“, прошаптала је. „И лепљиво.“

Осмехнуо сам се.

„А уста пуна сока. Хоћеш и ти да пробаш?“

Пружила је усне ка мојима. Имала је дуг и еластичан језик.

Подигла је кукове и размакла бутине. Почела је да ми откопчава панталоне.

„Уђи“, једва сам чуо кад је рекла.

Био сам прецизан. Урадио сам све једним потезом. Само је мало јаче размакла капке и погледала ме, сањиво. Није било ни чуђења ни туге. Остала је тако, мало забачене главе, као да се диви храстовима, или звездама којих на небу није ни било. Пустио сам да нож падне на под. Изашао сам из кола и лагано, као у шетњи, кренуо ивицом пута, остављајући Ајфелову кулу за леђима. Када сам се довољно удаљио,

активирао сам експлозив. Све је ишло како треба. Продужио сам. Само сам се једном осврнуо: храстови су горели.

На екрану су дивљали пожари, широм Европе. Одавно није било овако топло у јулу.

Стјуардеса се надвила над нас, са осмехом.

„Још нешто бисте желели, господо?“

Била је то лепа Црнкиња.

Узео сам још један виски. Доктор је јео јагоде са медом.

Глас је најављивао да слећемо за двадесет минута. Погледао сам кроз прозор. На крилу су стајале две плаво-косе девојчице и хватале лептирове. Зажмурио сам и тргао главу. Погледао сам у екран. Плавокосе девојчице су се играле лоптом. Дрхтавом руком сам спустио чашу на сточић. Не знам да ли сам нешто просуо.

„Опет?“ тихо и мирно ме је упитао Доктор Метузалем. Климнуо сам главом и скочио. Тоалет је био откључан. Улетео сам унутра и тресао се, целим телом, дуго.